

Khảo sát và đánh giá về cách tổ chức biên soạn của Wikipedia và Baidu Baike: một số gợi ý cho Bách khoa toàn thư Việt Nam

TS. Trần Thế Trung

Viện trưởng Viện Nghiên cứu Công nghệ FPT

Đại học FPT

Phần 1 - Giới thiệu

Wikipedia là một dự án của tổ chức phi lợi nhuận Quỹ Wikimedia, được bắt đầu từ 2001 và tiếp tục hoạt động cho đến nay (2020), trong đó tình nguyện viên ở đa số các quốc gia (trừ những nơi Wikipedia bị cấm toàn bộ như Trung Quốc,[5] hoặc một phần hoặc trong một số giai đoạn như Thổ Nhĩ Kỳ, Syria ...) cộng tác theo các quy ước cộng đồng Wikipedia để đóng góp nội dung tổng hợp lại tri thức về nhiều chủ đề, bằng nhiều ngôn ngữ.

Hiện tại Wikipedia.org (bao gồm tất cả các phiên bản ngôn ngữ như en.wikipedia.org, vi.wikipedia.org, ...) là trang web được ghé thăm hằng ngày nhiều thứ 13 trong số các trang web trên thế giới, theo xếp hạng của Alexa.[1]

Baidu Baike (百度 百科, Bách Độ Bách Khoa) là một dự án thương mại của công ty Baidu ở Trung Quốc (công ty có máy tìm kiếm Baidu được sử dụng phổ biến tại Trung Quốc, chiếm trên 70% thị phần tại đây,[16] trong khi Google bị cấm tại quốc gia này từ 2010), được bắt đầu từ 2006 và tiếp tục hoạt động cho đến nay (2020), trong đó tình nguyện viên chủ yếu ở Trung Quốc đóng góp nội dung tổng hợp tri thức về nhiều chủ đề, bằng tiếng Trung. Các nội dung có sự biên tập và kiểm duyệt của đội ngũ được Baidu duy trì và trả thù lao.

Trong bối cảnh Wikipedia bị cấm tại Trung Quốc từ 2019,[5] hiện nay Baidu Baike có khoảng 21 triệu mục từ,[17] so với hơn 1 triệu mục từ ở Wikipedia tiếng Trung.[18] Baike.baidu.com được gộp chung với các dịch vụ khác ở tên miền baidu.com trong xếp hạng Alexa và baidu.com (bao gồm mọi dịch vụ chính của baidu như www.baidu.com, baike.baidu.com, map.baidu.com, pan.baidu.com, tieba.baidu.com ...) là trang web được ghé thăm hằng ngày nhiều thứ 4 trên thế giới. [1]

Bảng 1 nêu ra một số đặc điểm cơ bản của Wikipedia và Baidu Baike so với bách khoa toàn thư truyền thống.

Bảng 1 - So sánh một số đặc điểm của bách khoa toàn thư truyền thống, Wikipedia và Baidu Baike.

Đặc điểm	Bách khoa toàn thư truyền thống	Wikipedia	Baidu Baike
Định nghĩa sản phẩm	Bộ sách, hoặc bản điện tử, cung cấp tri thức loài người về nhiều chủ đề, một cách tổng hợp, chính xác , với văn phong bách khoa (vô nhân xưng, vô thán ngữ...) hướng đến đối tượng độc giả đại chúng.	Bản điện tử cung cấp tri thức loài người về nhiều chủ đề, hướng đến (đóng góp cộng đồng, theo quy ước và giám sát cộng đồng) nội dung tổng hợp, kiểm chứng được , với văn phong bách khoa (vô nhân xưng, vô thán ngữ...) hướng đến đối tượng độc giả đại chúng.	Bản điện tử cung cấp tri thức loài người về nhiều chủ đề, hướng đến (đóng góp cộng đồng, theo quy ước và giám sát cộng đồng) nội dung tổng hợp, kiểm chứng được trong khuôn khổ kiểm duyệt , với văn phong bách khoa (vô nhân xưng, vô thán ngữ...) hướng đến đối tượng độc giả đại chúng.
Mô hình sản xuất	Bách khoa thư truyền thống có 2 mô hình sản xuất phổ biến. Thứ nhất là mô hình kinh doanh theo lợi nhuận, hợp tác theo hợp đồng. Các chuyên gia trong ngành được thuê để tạo nội dung. Các biên tập viên tòa soạn biên tập lại. Bản in được phân phối có thu phí. Bản điện tử có kinh doanh quảng cáo. Nguồn thu trên duy trì việc định kỳ cập nhật và mở rộng nội dung. Thứ hai là mô hình nhà nước tài trợ, hợp tác theo hợp đồng. Việc biên soạn thực hiện theo mô hình nêu trên, nhưng do nhà nước chu cấp kinh phí thực hiện để	Mô hình kinh tế phi lợi nhuận, hợp tác phi hợp đồng, theo quy ước cộng đồng. Nội dung được đóng góp tình nguyện bởi bất cứ ai, theo quy ước và giám sát cộng đồng. Chi phí vận hành hạ tầng và đội ngũ phát triển, hoạt động cộng đồng từ đóng góp tình nguyện bởi các tổ chức (có một số công ty công nghệ có hoạt động kinh doanh tận dụng nội dung Wikipedia) và cá nhân Hoạt động quảng bá có dựa trên công cụ tìm kiếm Google	Mô hình kinh doanh theo lợi nhuận, có bảo hộ của nhà nước. Nội dung được đóng góp bởi người đọc chủ yếu ở Trung Quốc, có thưởng, theo quy định do Baidu thiết lập. Nội dung được cải thiện và kiểm duyệt bởi Đội ngũ Tinh hoa Baidu, gồm khoảng 340 thành viên. Có một đội ngũ là “đại sứ ở các đại học” tham gia thường xuyên, gồm các sinh viên. Ngoài ra có nhóm chuyên gia khoảng 2500 người là giảng viên đại học.[4] Bản điện tử có kinh doanh quảng cáo. Nguồn thu trên, chung với hoạt động kinh doanh của Baidu, giúp duy trì vận hành hạ tầng và đội ngũ phát triển

	in lần đầu.		cũng như Đội ngũ Tinh hoa Baidu và các hoạt động cộng đồng. Hoạt động quảng bá có dựa trên công cụ tìm kiếm Baidu. Wikipedia bị cấm tại Trung Quốc từ 2019. [5]
Kết quả thực tiễn	Những bộ bách khoa toàn thư truyền thống lớn có khoảng hàng chục ngàn đến trăm ngàn mục từ. Số lượng người đóng góp nội dung là hàng trăm đến hàng nghìn người. Trước thời đại Internet, các bộ bách khoa toàn thư đóng vai trò quan trọng trong phổ biến tri thức và giáo dục cho đại chúng.[12] Trong thời đại internet, nhiều bộ bách khoa toàn thư truyền thống đã có bản điện tử. Encyclopædia Britannica năm 2012 thông báo ngừng in giấy, chỉ có bản điện tử. Thực tiễn vẫn có tỷ lệ lỗi : thông tin có chỗ bị thiếu chính xác, chậm cập nhật theo tri thức mới, hoặc tổng hợp bị thiên lệch theo một khuynh hướng quan điểm.[6][7]	Hiện tại có khoảng 6 triệu mục từ ở phiên bản ngôn ngữ lớn nhất (tiếng Anh), trung bình 600 từ / bài. Ở phiên bản tiếng Anh, 40 triệu tài khoản, 130 nghìn tài khoản có đóng góp trong 30 ngày qua,[2] và 5000 tài khoản có đóng góp trên 100 sửa đổi trong tháng vừa rồi.[3] Thực tiễn có nhiều các nội dung đang ở trạng thái chưa đạt được đến mục tiêu tổng hợp, kiểm chứng được, văn phong bách khoa nêu trên.[6][7]	Hiện tại có khoảng 21 triệu mục từ. Có khoảng 7 triệu tài khoản đã tham gia.

Chất lượng Wikipedia

Chất lượng các mục từ tại Wikipedia đã được đánh giá bởi một số nghiên cứu.

Một nghiên cứu của Kräenbring và các tác giả khác, năm 2014, so sánh các bài viết trên Wikipedia trong lĩnh vực dược học với sách giáo khoa đã kết luận:

- Độ phủ (mức độ đầy đủ) của các nội dung dược học ở Wikipedia là $83,8\% \pm 1,5\%$ ($p < 0,001$);
- Độ chính xác thông tin (với những thông tin đã được nêu ra) tại các nội dung dược học ở Wikipedia là $99,7\% \pm 0,2\%$. [8]

Trước đó, năm 2008, nghiên cứu của Rector trên 9 mục từ của Wikipedia tiếng Anh về chủ đề lịch sử đánh giá Wikipedia chỉ đạt độ chính xác thông tin khoảng 80%, so với mức 95%-96% của các nguồn như Encyclopaedia Britannica, The Dictionary of American History và American National Biography Online. [13]

Về mức độ cập nhật thông tin có kịp thời hay không, một nghiên cứu bởi Hwang và các tác giả khác, năm 2014, xem xét các nội dung Wikipedia viết về 22 dược phẩm để xem chúng có cập nhật theo các cảnh báo mới nhất của Cục quản lý Thực phẩm và Dược phẩm Hoa Kỳ (FDA) hay không, và ghi nhận:

- Tính trung bình thì 42 ngày sau khi cảnh báo của FDA được công bố thì mục từ Wikipedia được cập nhật;
- 23% mục từ được cập nhật trong vòng 2 tuần (14 ngày) sau khi cảnh báo của FDA được công bố;
- 36% mục từ không được cập nhật 1 năm sau khi cảnh báo của FDA được công bố. [9]

So sánh với bách khoa toàn thư truyền thống, một nghiên cứu của Reavley và các tác giả khác năm 2011, đã đánh giá nội dung viết về 10 chủ đề liên quan đến sức khỏe tâm lý ở Wikipedia, ở Encyclopaedia Britannica, ở sách giáo khoa và các trang web chứa nội dung có biên soạn theo phương pháp truyền thống. Các nội dung này được chấm điểm bởi các chuyên gia trong ngành theo các tiêu chí:

- Độ chính xác;
- Độ cập nhật;
- Độ phủ;
- Chú thích tham khảo và mức độ dễ hiểu (hay khả năng truyền thụ) trong văn phong.

Nghiên cứu này kết luận chất lượng thông tin về chủ đề trầm cảm và tâm thần phân liệt ở Wikipedia nói chung là tốt tương đương hoặc tốt hơn các nguồn khác gồm Encyclopaedia Britannica, một sách giáo khoa về tâm thần học, và các trang web chứa nội dung có biên soạn theo phương pháp truyền thống. [10]

Nội dung tại Wikipedia được kiểm chứng từ các nguồn thông tin, trong đó có cả các nguồn báo chí. Chất lượng nội dung tại Wikipedia do đó bị phụ thuộc vào chất lượng thông tin ở các nguồn. Với những nguồn thông tin chất lượng thấp, có thể xảy ra vấn đề vòng lặp của thông tin giả:

- Bước 1: thông tin giả (không kiểm chứng được từ bất cứ nguồn nào) được đưa vào Wikipedia (và chưa bị phát hiện và sửa đổi),
- Bước 2: các nguồn chất lượng thấp tham khảo thông tin giả này từ Wikipedia để xuất bản,
- Bước 3: Wikipedia lại sử dụng các nguồn này, thông tin giả không được loại bỏ vì có thể “kiểm chứng được” từ các nguồn chất lượng thấp nêu trên.

Nghiên cứu của Srijan và các tác giả khác năm 2016 đánh giá hầu hết thông tin giả đã đưa vào Wikipedia đều bị phát hiện kịp thời và để lại ít hậu quả, nhưng một số lượng nhỏ vẫn tồn tại một thời gian dài và được trích dẫn nhiều trong không gian Internet.[11] Nghiên cứu này cũng cho thấy con người không có khả năng tốt trong việc phát hiện thông tin giả, và các kỹ thuật khoa học máy tính có thể hỗ trợ tốt hơn.[11]

Xét về mức độ trình bày nội dung đa chiều, và văn phong trung lập, nghiên cứu của Greenstein Shane và Feng Zhu năm 2012 cho thấy Wikipedia hơi kém trung lập hơn so với Encyclopaedia Britannica.[7] Nghiên cứu này cũng kết luận mục từ càng được sửa bởi nhiều người thì càng cải thiện về tính đa chiều và trung lập.[7] Nghiên cứu của Marcus Messner và Marcia W. DiStaso năm 2013 cũng cho thấy Encyclopaedia Britannica trung lập hơn so với Wikipedia trong các bài viết về các công ty lớn nhất theo danh sách của Fortune.com.[12]

Chất lượng Baidu Baike

Các chủ đề liên quan đến Trung Quốc trên Baidu Baike thường được đóng góp nhiều với lượng thông tin sâu. Do nội dung ở Baidu Baike được ưu tiên hiển thị trong kết quả tìm kiếm của máy tìm kiếm Baidu, máy tìm kiếm phổ biến nhất tại Trung Quốc, các doanh nghiệp, sản phẩm, nhãn hàng, thương hiệu hay bất cứ chủ đề nào có nguồn lực và động lực quảng bá đều đầu tư kỹ lưỡng, với tốc độ cập nhật nhanh, cho các nội dung liên quan đến các chủ đề này - dù quảng cáo là bị cấm theo chính sách của Baidu Baike theo mục tiêu xây dựng bách khoa toàn thư.

Nội dung trên Baidu Baike có kiểm duyệt. Với các nội dung được đánh giá là bạo lực, khiêu dâm, quảng cáo, tấn công cá nhân, chống phá nhà nước hay vô đạo đức nói chung ... Baidu Baike có quyền loại bỏ.[20] Tuy nhiên, Baidu Baike cũng từ chối trách nhiệm phải luôn loại bỏ các thông tin này, dù có quyền loại bỏ chúng, và cũng từ chối trách nhiệm phải luôn đảm bảo tính chính xác và đầy đủ của thông tin.[20] Thông tin về một số chủ đề nhạy cảm chính trị, như liên quan đến Đài Loan và Hồng Kông, ở Baidu Baike có thể khác nhiều với phiên bản ở Wikipedia, và cả hai phiên bản ở hai dự án đều có thể bị thiên lệch theo những lựa chọn trình bày dữ kiện khác nhau.

Nội dung Baidu Baike rộng hơn so với quan điểm bách khoa toàn thư truyền thống, và chứa cả nội dung về các công thức nấu ăn, phim ngắn, trò chơi video và các chương trình giải trí trên Internet của Trung Quốc. Ranh giới giữa mục từ từ điển và mục từ bách khoa toàn thư tại Baidu Baike cũng không rõ ràng.

Phần 2 - Tổ chức biên soạn tại Wikipedia

Nền tảng hoạt động

Các mục từ tại Wikipedia đều có chức năng cho phép bất cứ ai, có tài khoản hoặc không, sửa đổi. Bên cạnh đó có trang thảo luận đi kèm.

Hầu hết các nội dung Wikipedia được biên soạn bởi tình nguyện viên. Một số ít thành viên đóng góp nội dung tại Wikipedia nhận một phần thù lao cho các hoạt động liên quan đến phát triển Wikipedia, qua các hợp đồng như nhân viên bán thời gian với Quỹ Wikimedia hoặc thậm chí, rất ít, là nhân viên toàn thời gian của Quỹ Wikimedia. Cũng có một số ít các thành viên được thuê bởi bên thứ ba để đóng góp nội dung. Tất cả các thành viên hoạt động theo các quy ước cộng đồng được xây dựng dựa trên 5 trụ cột.

1. **Wikipedia là một bách khoa toàn thư.** Trụ cột này giới hạn những kiểu nội dung gì được đưa vào Wikipedia, và cách diễn đạt các nội dung đó, cũng như giới hạn hoạt động cộng tác tại Wikipedia chỉ nhằm xoay quanh mục tiêu xây dựng bách khoa toàn thư.
2. **Quan điểm trung lập.** Trụ cột này dẫn hướng các thành viên ghi chép mọi quan điểm đáng kể về chủ đề, trình bày dữ kiện kiểm chứng được từ các nguồn uy tín mà không bình luận hoặc tranh luận từ kinh nghiệm hay cách hiểu của cá nhân.
3. **Tự do sử dụng, sửa và phân phối.**
4. **Đối xử văn minh với các thành viên khác.** Trụ cột này hướng dẫn các thành viên trao đổi trong môi trường thiện chí, không tấn công cá nhân.
5. **Không có quy tắc cứng nhắc.** Các quy tắc cộng đồng tại Wikipedia có thể tiến hóa theo thời gian. Trụ cột này cho phép thành viên thực hiện các ngoại lệ, không theo quy tắc hiện có, với mục đích cải thiện Wikipedia.

Trụ cột 1 xác định mục tiêu của các hoạt động tại Wikipedia.

Vì hầu hết nội dung Wikipedia có thể được thay đổi bởi bất cứ ai, bất cứ lúc nào, theo trụ cột 3, nên trên thực tiễn, một mục từ bất kỳ, tại một thời điểm bất kỳ (ứng với một phiên bản nào đó) có xác suất không phải là một mục từ bách khoa toàn thư như mục tiêu của trụ cột 1. Tuy nhiên với sự giám sát cộng đồng, cũng theo trụ cột 3, các nội dung không phù hợp với trụ cột 1 có xu hướng không tồn tại lâu dài.

Trụ cột 2 xác định mục tiêu chất lượng của mục từ.

Một mục từ bất kỳ tại Wikipedia có xác suất chứa những nội dung chưa phù hợp với trụ cột 2. Các hoạt động hợp tác, trao đổi cộng đồng, theo trụ cột 3, tuy đôi khi là những tranh luận và bút chiến, dần dần cải thiện các mục từ để chúng chứa nhiều nội dung phù hợp với trụ cột 2 hơn.

Trụ cột 3 đảm bảo tính mở của Wikipedia.

Nội dung ở Wikipedia phát hành theo Giấy phép Creative Commons Ghi công Chia sẻ tương tự. Những người sử dụng nội dung có thể được tự do pha trộn, chuyển thể, và xây đắp từ các nội dung Wikipedia, nhưng phải phân phối tác phẩm mới tạo ra với một giấy phép y hệt với giấy phép gốc, cũng là Giấy phép Creative Commons Ghi công Chia sẻ tương tự. Điều này làm cho nội dung tự do **không ngừng sinh sôi**.

Mọi thông tin về hạ tầng phần mềm, quy ước xây dựng nội dung, sửa đổi của từng thành viên, từng phiên bản, đều công khai và lưu giữ mãi mãi. Điều này đảm bảo sự **minh bạch**, tạo điều kiện giám sát cộng đồng, hỗ trợ tìm lỗi và sửa lỗi. Tuy nhiên trên không gian công khai của Wikipedia, các thành viên cần ý thức bảo vệ thông tin cá nhân để tránh bị tấn công mạng.

Trụ cột 4 giúp gây dựng một cộng đồng bền vững cho Wikipedia.

Trên thực tiễn, tuy có được dẫn hướng bởi trụ cột 4, văn hóa cộng đồng Wikipedia thay đổi theo từng dự án ở từng ngôn ngữ và có khoảng cách với mong muốn nêu ra bởi trụ cột 4. Một nghiên cứu của Matei và Britt năm 2017, xem xét 250 triệu sửa đổi trong 10 năm đầu tiên của Wikipedia, cho thấy cộng đồng Wikipedia giống như hầu hết mọi tổ chức khác, trong đó các thành viên dẫn dắt có vai trò quan trọng và phải dành nhiều thời gian để gây dựng văn hóa cộng tác trong cộng đồng.[14]

Trụ cột 5 đảm bảo không gian để thử nghiệm và phát triển bền vững cho Wikipedia trong tương lai dài hạn, tránh bị “thoái hóa gen” khi dự án bị bó buộc theo một lối mòn không còn phù hợp tại thời điểm nào đó trong tương lai.

Có ý kiến cho rằng trụ cột 5 và trụ cột 3 là những điểm hấp dẫn quan trọng, thu hút được đông đảo người tham gia. Với hạ tầng hỗ trợ cho trụ cột 3, khi mà mọi phiên bản sửa đổi đều được lưu trữ mãi mãi và có thể phục hồi lại nếu cần, thì sai lầm mắc phải khi thực hiện các thử nghiệm theo trụ cột 5 có thể được sửa chữa nhanh chóng. Trụ cột 5 kích thích bất cứ thành viên nào cũng có thể thực hiện những cải cách ở Wikipedia.

Cân bằng giữa chất lượng với nhu cầu phát triển

Các trụ cột nêu trên định hướng cho Wikipedia, tuy nhiên, tùy theo từng dự án Wikipedia ở từng ngôn ngữ, cách thức áp dụng có những khác biệt nhỏ.

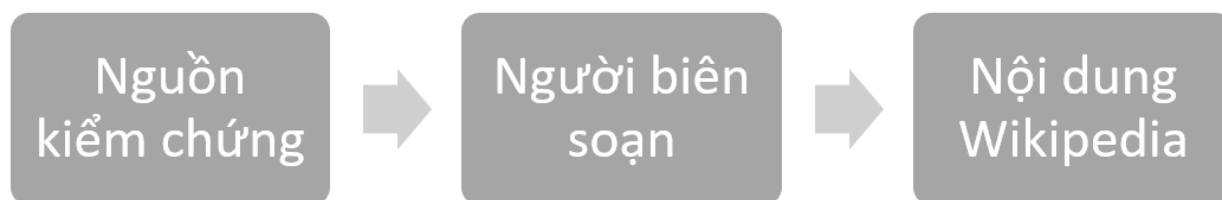
Có một nhận thức chung là:

- những cố gắng giúp tăng về số lượng người tham gia, tăng về số lượng nội dung, thì có xu hướng có thể làm giảm chất lượng nội dung;
- ngược lại, các cố gắng đảm bảo chất lượng nội dung, thì có xu hướng có thể làm giảm số lượng người tham gia và giảm số lượng nội dung.

Đầu vào cho chất lượng nội dung là 2 yếu tố: nguồn kiểm chứng và người biên soạn, như chỉ ra trên Hình 1 bên dưới.

Trụ cột 2 yêu cầu nội dung Wikipedia cần kiểm chứng được, nhưng quy ước của cộng đồng về thế nào là nguồn kiểm chứng uy tín có thể ảnh hưởng đến số lượng và chất lượng các nguồn kiểm chứng được chấp nhận. Khi quy ước này mở rộng số lượng các nguồn kiểm chứng mà cộng đồng dễ tiếp cận, như các nguồn thông tin trực tuyến, thì:

- mở rộng số lượng thành viên tiếp cận các nguồn
- mở rộng nội dung được phát triển từ các nguồn này
- nhưng cũng kéo theo nguy cơ giảm chất lượng nội dung, do nguy cơ chấp nhận những nguồn có chất lượng không cao

Hình 1 - Luồng thông tin tạo ra nội dung Wikipedia

Trụ cột 3 cho phép mọi người được tự do đóng góp sửa đổi nội dung Wikipedia, nhưng trên thực tiễn, việc sửa đổi luôn có sự kiểm soát nhất định theo quy ước riêng của cộng đồng, ngoài sự giám sát chung theo nguyên lý cơ bản của cộng tác cộng đồng tự do:

- Thành viên không đăng nhập quyền sửa đổi thường hạn chế hơn thành viên đã đăng nhập và tùy theo từng cộng đồng Wikipedia ở từng phiên bản ngôn ngữ. Ví dụ 1: Tại Wikipedia tiếng Anh, thành viên không đăng nhập không được tạo mục từ mới; trong khi đó tại Wikipedia tiếng Việt thành viên không đăng nhập được tạo mục từ mới. Ví dụ 2: Thành viên không đăng nhập tại Wikipedia tiếng Việt cần Xem trước trước khi Lưu sửa đổi, trong khi thành viên đã đăng nhập không cần như vậy.
- Thành viên đã đăng nhập thường được phân nhiều loại quyền ở nhiều mức độ khác nhau, tùy theo từng cộng đồng Wikipedia ở từng phiên bản ngôn ngữ. Ví dụ tại Wikipedia tiếng Việt:

- Thành viên bị cấm chỉ: không bao giờ được sửa đổi, kể cả khi tạo các tài khoản khác
- Thành viên bị khóa: không được sửa đổi, nhưng khi không đăng nhập hoặc tạo tài khoản khác thì vẫn được sửa đổi (trong giới hạn của thành viên không đăng nhập hoặc tài khoản mới)
- Thành viên thông thường: không được di chuyển đổi tên mục từ, và một số hạn chế khác
- Thành viên tự xác nhận và Thành viên được xác nhận: được đổi tên mục từ
- Người lùi sửa: Được nhanh chóng hủy (chuyển hiển thị sang phiên bản cũ) nhiều sửa đổi của thành viên khác
- Điều phối viên: được xóa (ẩn) trang và một số quyền khác
- Bảo quản viên: được cấm thành viên đã đăng nhập và cấm IP của thành viên không đăng nhập và một số quyền khác
- Kiểm định viên: được xem thông tin IP của thành viên khác để hỗ trợ cấm chỉ
- Hành chính viên: có thể cấp và hủy nhiều quyền của các thành viên khác

Một số mục từ hoặc trang trao đổi cộng đồng bị khóa, để hạn chế chỉ cho những thành viên nhiều quyền hơn được sửa đổi, với mức độ hạn chế khác nhau. Những mục từ bị khóa lâu dài thường là các mục từ đã phát triển đạt chất lượng cao và ổn định, các mục từ bị khóa tạm thời thường là mục từ đang có tranh chấp sửa đổi. Tại Wikipedia tiếng Việt, thành viên không đăng nhập và các thành viên thông thường (thường là các tài khoản mới mở) cũng bị hạn chế tham gia quá trình ra quyết định của cộng đồng, không được tham gia biểu quyết, hoặc thậm chí không được tham gia ý kiến ở một số trang trao đổi bị khóa. Hệ thống quy định về thay đổi quyền và thực thi quyền của các thành viên tại Wikipedia tiếng Việt đã được một thành viên, trong một nỗ lực cá nhân, “chất lọc” lại trong 194 trang A4, và hệ thống này được cho là vẫn còn thiếu nhiều nội dung so với hệ thống quy định đầy đủ hơn tại Wikipedia tiếng Anh.

Mức độ mở của dự án, do đó, trở thành một công cụ để điều chỉnh nhằm đạt đến trạng thái tối ưu:

- chất lượng mục từ và chất lượng cộng đồng đạt mức cao, hoặc chấp nhận được, và
- số lượng người tham gia, và số lượng mục từ đạt mức tăng trưởng bền vững.

Nếu mở đến mức không có quy định hạn chế nào với nguồn kiểm chứng, nghĩa là gần như ai cũng có thể viết bất cứ điều gì, Wikipedia sẽ trở thành một nền tảng cho phép tự xuất bản, giống như blog. Số lượng các blog trên thế giới đã đạt hàng trăm triệu và vẫn đang không ngừng tăng trưởng trên không gian Internet. Tuy nhiên, chất lượng nội dung khi đó khó đảm bảo chuẩn mực của bách khoa toàn thư.

Ngược lại, nếu siết chặt độ mở, nhắm vào nhóm người tham gia đóng góp, hướng đến việc nội dung cần được bình duyệt bởi chuyên gia có định danh, Wikipedia sẽ trở thành một phiên bản có nét tương đồng với dự án Citizendium. Citizendium (<https://citizendium.org/>)

là dự án xây dựng bách khoa toàn thư bởi một trong các sáng lập viên của Wikipedia, thực hiện theo cách tổ chức có nhiều điểm giống với Wikipedia nhưng:

- yêu cầu mọi thành viên đăng ký tài khoản bằng tên thật, định danh được; không chấp nhận sửa đổi của thành viên không đăng nhập;
- có phân thêm quyền cho nhóm thành viên được công nhận là chuyên gia trong từng lĩnh vực, bao gồm quyền được ra quyết định phê duyệt phiên bản chất lượng cao.

Citizendium được khởi động vào tháng 3 năm 2007 và đến 2020 thì mới chỉ có 17 nghìn mục từ được xây dựng, với 166 mục từ đạt chất lượng cao chấp thuận bởi các thành viên chuyên gia. Số lượng người đóng góp sau khi đạt hàng trăm người mỗi tháng vào những năm 2007 2008 thì giảm dần về cỡ vài người hiện tại. Hiện dự án có nguy cơ đóng cửa hoặc chuyển giao sang hình thức hoạt động khác.

Chưa có nghiên cứu kết luận về nguyên nhân thất bại của Citizendium. Có thể việc không cho phép thành viên không đăng nhập được sửa đổi không phải là nguyên nhân chính, vì ngay tại Wikipedia, 77% sửa đổi đến từ chỉ 1% thành viên đã đăng nhập.[14] Đã có những ý kiến đánh giá:

- quy trình đăng ký thành viên lâu [15]
- quy định quan liêu cho hoạt động của nhóm chuyên gia [15]

và cho rằng mâu thuẫn nảy sinh giữa các chuyên gia và giữa chuyên gia với sáng lập viên là một trong các nguyên nhân dẫn đến thất bại của dự án.

Với mức độ mở hiện tại của Wikipedia, vẫn tồn tại những vấn đề ảnh hưởng đến hiệu quả hoạt động. Ví dụ như tình trạng thành viên sử dụng nhiều tài khoản để định hướng cộng đồng, tạo đồng thuận giả. Tuy nhiên các biện pháp như thuyết phục thành viên, hoặc một số biện pháp kỹ thuật như đánh giá IP của các tài khoản của thành viên có thể hạn chế phần nào ảnh hưởng tiêu cực này.

Cộng đồng Wikipedia

Trong một khảo sát quy mô nhỏ trên nhóm Facebook Wikipedia tiếng Việt năm 2020, 3 lý do được lựa chọn nhiều nhất cho động lực tình nguyện tham gia đóng góp tại Wikipedia là:

- Mong muốn có thêm nguồn thông tin tra cứu
- Chia sẻ kiến thức cho mọi người [sic "tạo nguồn tham khảo uy tín"]
- Bị nghiện và không biết tại sao

Tuy chính sách của Wikipedia mở cho mọi đối tượng tham gia, cộng đồng Wikipedia trên thực tế có phân bố không đều.

Đa số các thành viên là nam giới, và các thành viên được phân quyền nhiều hơn cũng có tỷ lệ nam giới cao. Tỷ lệ nữ giới đóng góp ở Wikipedia chưa bao giờ vượt quá 20%, theo nhiều số liệu khảo sát qua nhiều năm.[19]

Tại Wikipedia tiếng Việt, nhóm thành viên hoạt động tích cực gồm có những nhóm nổi bật sau, xếp theo thứ tự về số lượng thành viên:

- Học sinh (cấp 2, cấp 3) và sinh viên đại học ở Việt Nam. Nhóm thành viên này tích cực đóng góp trong việc dịch và biên tập lại (ở mức độ không nhiều) các nội dung từ Wikipedia tiếng Anh và ngôn ngữ khác sang Wikipedia tiếng Việt, tích cực hoạt động trong các công việc “hàng ngày” như cập nhật tin tức về bài viết mới, bình chọn bài viết tốt, biểu quyết xóa bài viết chưa đạt tiêu chuẩn, ... Nhóm thành viên này có xu hướng trao đổi cộng tác với tần suất cao, nhưng kỹ năng trao đổi chưa hoàn thiện. Tâm lý dễ bị kích động hoặc rơi vào suy đoán cực đoan ở nhóm này có thể dẫn đến một số trao đổi thiếu tính xây dựng, hoặc nghiêm trọng hơn, nhưng hiếm hơn, là các hành vi phá hoại như tạo nhiều tài khoản để lách quy định hoặc gây đồng thuận giả, xây dựng các nội dung giả. Theo thời gian, có nhiều thành viên ở nhóm này cải thiện dần kỹ năng cộng tác nhóm. Khi thi cử, hoặc khi tốt nghiệp và đi làm, nhiều thành viên ở nhóm này dừng hoạt động.
- Sinh viên, nghiên cứu sinh người Việt ở nước ngoài. Nhóm thành viên này tích cực tham gia dịch và biên tập lại ở mức độ nhiều hơn các nội dung từ Wikipedia tiếng Anh và ngôn ngữ khác sang Wikipedia tiếng Việt, tạo ra các nội dung có mức độ chuyên sâu hơn liên quan đến chuyên ngành nghiên cứu, và có xu hướng gây dựng được sự tin tưởng trong cộng đồng để tham gia các hoạt động cần các quyền nhiều hơn, tham gia xây dựng các hướng dẫn, quy định, giao diện, hạ tầng kỹ thuật. Khi tốt nghiệp, đi làm tại nước ngoài hoặc trở về Việt Nam, nhiều thành viên trong nhóm này dừng hoạt động.
- Người đang nghỉ hưu hoặc đang đi làm ưa viết lách trong thời gian rảnh trên Internet, ở Việt Nam và nước ngoài. Nhóm này ít tham gia trao đổi (ngoại trừ một số người nghỉ hưu có nhiều thời gian hơn), dành thời gian rảnh ít ỏi tập trung xây dựng các nội dung ở những chủ đề chuyên sâu ưa thích. Thời gian hoạt động của nhóm này không thường xuyên, không tập trung ở tần suất cao (ngoại trừ một số người nghỉ hưu), nhưng có một số thành viên hoạt động ổn định (ở tần suất thấp) trong nhiều năm. Có một số thành viên ở nhóm này từng thuộc nhóm học sinh / sinh viên / nghiên cứu sinh trước đây. Phân bố nghề nghiệp của nhóm này khá rộng, nhưng đều có thời gian đáng kể ở văn phòng và sử dụng máy tính.

Phân bố không đều của cộng đồng Wikipedia còn thể hiện ở phân bố chủ đề được đóng góp. Những chủ đề thu hút sự tham gia của nhiều thành viên Wikipedia tiếng Việt là:

- Các nhân vật. Một số thành viên đóng góp tại Wikipedia để phổ biến nội dung liên quan đến người họ hàng thân quen, người cùng đơn vị công ty, cùng ngành nghề, người nổi tiếng được hâm mộ như các cầu thủ bóng đá diễn viên ca sĩ, ... người trả thù lao hoặc có liên hệ lợi ích trong quảng bá, nhân vật liên quan đến chủ đề hay quan điểm chính trị, lịch sử của người đóng góp, ...
- Các tổ chức, doanh nghiệp, và chủ đề liên quan đến các tổ chức và doanh nghiệp, như các sự kiện, sản phẩm. Một số thành viên đóng góp tại Wikipedia để phổ biến

nội dung liên quan đến trường học mà họ đang theo, tổ chức doanh nghiệp liên quan đến hoạt động của họ, các đơn vị trả thù lao hoặc có liên hệ lợi ích trong quảng bá, các tổ chức được hâm mộ, ...

- Các chủ đề thời sự, theo dòng thông tin báo chí và quan tâm chung tại từng thời điểm của xã hội ở Việt Nam và thế giới.
- Chủ đề chiến tranh, quân sự, lịch sử, chính trị, tôn giáo.
- Chủ đề văn học, truyện tranh, âm nhạc, phim ảnh, ẩm thực, thời trang, giới tính và các nội dung giải trí của đại chúng hoặc của giới học sinh và sinh viên.
- Các địa điểm, địa danh nơi các thành viên sinh sống hoặc ưa thích.
- Thiên văn học, sinh học và kiến thức khoa học thường thức.

Một số cuộc thi tạo mục từ, do cộng đồng Wikipedia phát động, hoặc do bên thứ 3 phát động (ví dụ như Đại sứ Quán Ba Lan tại Việt Nam phát động viết bài về Ba Lan trên Wikipedia tiếng Việt) có thể thay đổi phân bổ người tham gia và chủ đề tham gia tại thời điểm diễn ra cuộc thi.

Cộng đồng Wikipedia có một số hoạt động tin tức, chào đón và hướng dẫn người mới, tuyên dương, khích lệ, giao lưu ngoại tuyến, giao lưu qua các mạng xã hội và kênh liên lạc trực tuyến bên ngoài Wikipedia, ... hầu hết không chính thức hoặc bán chính thức.

Phần 3 - Tổ chức biên soạn tại Baidu Baike

Tiêu chuẩn mục từ

Chủ đề và nội dung được chấp nhận tại Baidu Baike cần thỏa mãn các tiêu chí:

- Trình bày dữ kiện khách quan trong đó định nghĩa:
 - thông tin “khách quan” là những thông tin mô tả sự vật không bị thay đổi khi nhìn nhận bởi những chủ thể đánh giá khác nhau
- Kiểm chứng được từ những nguồn đáng tin cậy, trong đó định nghĩa:
 - nguồn đáng tin cậy nói chung là sách giáo khoa, tiêu chuẩn quốc gia hay tài liệu chính thống, văn bản học thuật, xuất bản phẩm của tổ chức chính thống, trang web chính thức, trang web chuyên nghiệp, nguồn thông tin đại chúng có ảnh hưởng lớn. Ví dụ:
 - Báo điện tử: "Xinhuanet", "Nhân dân Nhật báo Trực tuyến", ...
 - Báo giấy: "Nhân dân Nhật báo", "Bắc Kinh Nhật báo", ...
 - Trang Web chính phủ: "Trang Web Chính phủ Trung Quốc", ...
 - Trang Web của các Viện nghiên cứu và Đại học: "Trang web Viện Hàn lâm Khoa học Trung Quốc", "Trang web Đại học Bắc Kinh" ...
 - Các cổng thông tin: "Sina", "Tencent", "Sohu", "Netease" ...
 - Xuất bản phẩm của các nhà xuất bản chính thống: "Nhà xuất bản Nhân dân", "Công ty Phát hành sách Trung Hoa" ...
 - Tạp chí học thuật chuyên ngành

- một số đặc điểm khác của nguồn đáng tin cậy:
 - nguồn trình bày thông tin mà có nhiều nguồn độc lập khác cũng xác nhận
 - nguồn đòi hỏi thông tin được trải qua nhiều bước biên tập hay bình duyệt.
 - nguồn có ghi rõ nguồn gốc của thông tin mà nó thu thập.
 - nguồn có nhiều người đọc tiếp cận.
 - nguồn trong chuyên ngành có được cung cấp bởi chuyên gia trong ngành
- Đủ nổi bật để đáng được quan tâm, trong đó định nghĩa nổi bật là
 - có nguồn đáng tin cậy độc lập nhắc đến đáng kể
- Không vi phạm quy định kiểm duyệt

Giống với Wikipedia, Baidu Baike có các hướng dẫn chi tiết hơn về tiêu chuẩn nội dung cho người viết các mục từ về công ty, trang web, cơ sở đào tạo, sản phẩm, thương hiệu, nhân vật, cơ sở y tế, kiến thức y khoa, dược phẩm...

Một mục từ tại Baidu Baike bị giới hạn dung lượng, tối đa 40 nghìn bit (khoảng 20 nghìn ký tự tiếng Trung giản thể), và số lượng hình ảnh hoặc album ảnh không quá 20. Các mục từ Baidu Baike đều có phần dành cho người đọc phản hồi hoặc thảo luận, tương tự Wikipedia.

Phê duyệt và thưởng phạt

Mọi thành viên tham gia biên soạn tại Baidu Baike đều phải đăng nhập với tên thật. Các sửa đổi phải trải qua quá trình phê duyệt và kiểm duyệt, bởi đội ngũ có hợp đồng cộng tác với Baidu có thể có hỗ trợ bởi các công cụ máy tính, trước khi được hiển thị công khai.

Khi người đọc thực hiện sửa đổi, và sửa đổi đã được phê duyệt để hiển thị công khai, tài khoản của người đọc nhận được một số lượng điểm kinh nghiệm, từ 0 đến 100, phụ thuộc vào độ phức tạp của sửa đổi.[21] Ngoài ra, người đọc cũng nhận được điểm thưởng trong một hệ thống khác, dùng để mua sắm trên các dịch vụ của Baidu. Người biên soạn được phân chia thành 15 cấp độ (百科 头衔) dựa trên số điểm kinh nghiệm. Từ năm 2012, tên gọi của các cấp độ này phỏng theo hệ thống khoa cử Nho học.

Khi sửa đổi của người đóng góp không được chấp nhận, hoặc bị xóa sau khi đã được chấp nhận trước đó, do vi phạm những quy định kiểm duyệt, điểm kinh nghiệm và điểm thưởng của người đóng góp cũng bị hạ.[20][21] Với những vi phạm nghiêm trọng, như giả mạo danh tính hay mua bán tài khoản, tài khoản và hoặc IP của người dùng có thể bị khóa tạm thời hoặc vĩnh viễn.

Có ý kiến đánh giá hoạt động phê duyệt tại Baidu Baike không thực sự công khai minh bạch, do các phiên bản cũ không được công khai hiển thị (so sánh với Wikipedia có công khai lịch sử phiên bản của mục từ). Hiện tại Baidu Baike đã ứng dụng công nghệ

blockchain để lưu giữ các phiên bản, đảm bảo tính xác thực của từng phiên bản, và chống lại việc thông tin bị tấn công và sửa đổi.

Giấy phép sử dụng

Mọi nội dung người đọc đóng góp tại Baidu Baike đều thuộc về sở hữu của Baidu. Người đóng góp những nội dung sao chép và vi phạm quyền tác giả ở nguồn khác có thể bị Baidu truy trách nhiệm luật pháp.[20] Các nội dung Baidu Baike cho phép người dùng Baidu Baike được sửa đổi và phân phát lại trên Baidu Baike trong sự kiểm soát phê duyệt của Baidu, nhưng bất kỳ việc sử dụng nào bên ngoài Baidu Baike cần phải có sự cho phép bằng văn bản của Baidu. Như vậy nội dung Baidu Baike không tự do.

Hoạt động cộng đồng

Động lực tham gia đóng góp của nhiều người dùng Baidu Baike là điểm thưởng để quy đổi thành vật chất. Có người so sánh cùng thời gian dành cho hoạt động Internet, nếu giải trí đơn thuần sẽ mất tiền, còn đóng góp nội dung Baidu Baike thì được lợi.

Baidu có nhiều chương trình tương tác và xây dựng cộng đồng đa dạng.

Ví dụ, một chương trình nhắm vào tập người dùng hâm mộ các thần tượng âm nhạc và xây dựng các mục từ về các thần tượng này. Baidu cho phép người hâm mộ được bầu chọn cho thần tượng và xếp hạng các thần tượng theo số bầu chọn. Người dùng mỗi lần đăng nhập sẽ nhận được “hoa”, hoặc có thể mua “hoa” bằng điểm thưởng, và các “hoa” này người hâm mộ có thể gửi đến thần tượng của họ, giúp thần tượng được tăng hạng.[4]

Ngoài những người đóng góp tự do, Baidu xây dựng 3 nhóm cộng đồng nòng cốt:

- Đội Tình hoa Baike gồm khoảng hơn 300 người
- Các đại sứ ở đại học gồm các sinh viên
- Nhóm chuyên gia, gồm khoảng 2000 giảng viên đại học

Một số người đóng góp có hoạt động gặp mặt ngoại tuyến để học hỏi cách biên soạn.[4]

Baidu có xây dựng các chương trình nhiệm vụ, phụ trách xây dựng nội dung ở các chủ đề chuyên biệt, để mọi người xung phong tham gia. Baidu có chương trình vinh danh với các tiêu chí vinh danh tùy thuộc vào mục tiêu xây dựng cộng đồng. Ví dụ, với mục tiêu thu hút nữ giới tham gia, có chương trình vinh danh nổi bật cho các thành viên nữ.

Khác với Wikipedia, hầu hết người biên soạn đều không có trang thông tin cá nhân. Việc có được trang thông tin cá nhân là phần thưởng để vinh danh một số ít đã đạt nhiều thành tích.

Phần 4 - Đề xuất

Đề xuất 1. Bách khoa Toàn thư Việt Nam cần tận dụng môi trường Internet để phân phối nội dung, tăng khả năng tiếp cận tri thức cho người Việt Nam. Đây cũng là xu hướng của bách khoa toàn thư lớn trên thế giới, như Encyclopædia Britannica, và hiển nhiên là môi trường mặc định của các dự án lớn xây dựng nội dung bách khoa toàn thư như Wikipedia và Baidu Baike. Cụ thể Bách khoa Toàn thư Việt Nam cần có phiên bản điện tử trên mạng Internet, miễn phí truy cập cho tất cả mọi người.

Đề xuất 2. Bách khoa Toàn thư Việt Nam cần biên soạn theo quy trình công khai minh bạch, tận dụng môi trường Internet và công cụ web để công khai minh bạch hoạt động soạn thảo. Mọi phiên bản, bổ sung, xóa bỏ đều nên được lưu trữ và công bố công khai, mọi trao đổi để đi đến thống nhất về nội dung đưa vào cũng được lưu trữ và công bố công khai. Điều này giúp người đọc, cộng đồng phát hiện lỗi. Để thực hiện đề xuất này, và đề xuất 1, Đề án Biên soạn Bách khoa Toàn thư có thể sử dụng công cụ mã nguồn mở và tự do là MediaWiki, cũng là công cụ đang được sử dụng tại Wikipedia và các dự án xây dựng nội dung bách khoa toàn thư khác.

Đề xuất 3. Bách khoa Toàn thư Việt Nam cần có cơ chế cho phép người đọc phản hồi lỗi, cập nhật sửa chữa nhanh chóng. Đề xuất này nên thực hiện cùng với thực hiện đề xuất 2, vì đề xuất 2 đã tạo nền tảng cho phép người đọc, cộng đồng phát hiện lỗi.

Đề xuất 4. Bách khoa Toàn thư Việt Nam nên tận dụng nguồn nội dung đã được cung cấp theo giấy phép mở, từ các dự án như Wikipedia. Việc này giúp rút ngắn thời gian xây dựng. Hoạt động biên soạn tại Bách khoa Toàn thư Việt Nam sẽ giảm còn biên soạn bổ sung nâng cấp và bình duyệt các nội dung mở có sẵn.

Đề xuất 5. Bách khoa Toàn thư Việt Nam nên cung cấp nội dung theo giấy phép mở. Cụ thể là theo giấy phép Creative Commons Ghi công Chia sẻ tương tự, hoặc giấy phép tương đương. Việc thực hiện đề xuất này cho phép thực hiện đề xuất 4, vì nhiều nguồn nội dung với giấy phép mở yêu cầu các phiên bản phái sinh cũng phải phân phối theo cùng giấy phép. Việc thực hiện đề xuất này cũng giúp cho nội dung xây dựng tại Bách khoa Toàn thư Việt Nam sẽ tiếp tục được phát triển phái sinh, cập nhật kịp thời theo tiến bộ của tri thức, ở nhiều dự án mở ngay cả khi Bách khoa Toàn thư Việt Nam ngừng cập nhật phát triển vì một lý do nào đó. Giấy phép mở ở Bách khoa Toàn thư Việt Nam phù hợp với định hướng phát triển nội dung mở và công nghệ mở của Bộ Thông tin và Truyền thông hiện nay. Cơ sở cho định hướng này là công nghệ mở và nội dung mở đảm bảo cho Việt Nam tiếp cận và kiểm soát được những tài nguyên và công nghệ quan trọng trong việc phát triển đất nước.

Đề xuất 6. Bách khoa Toàn thư Việt Nam nên cho người đọc tham gia biên soạn, theo một quy trình kiểm soát chất lượng phù hợp, sau khi đã chứng tỏ khả năng đóng góp qua một

quá trình phản hồi lỗi. Việc này giúp phát triển bền vững Bách khoa Toàn thư Việt Nam, tận dụng nguồn nhân lực từ toàn bộ cộng đồng, trong thời gian dài về tương lai.

Đề xuất 7. Chất lượng đóng góp của người đọc và của mọi thành viên biên soạn của Đề án Biên soạn Bách khoa Toàn thư Việt Nam tuân theo cùng một quy trình kiểm soát chất lượng chung, đòi hỏi nội dung là dữ kiện kiểm chứng được từ những nguồn uy tín, với định nghĩa chặt chẽ về nguồn uy tín.

Đề xuất 8. Người đọc không đăng nhập có thể góp ý và sửa đổi, nhưng các góp ý và sửa đổi cần qua phê duyệt trước khi hiện ra công khai. Người đọc tham gia biên soạn lâu dài (không qua phê duyệt) có thể đăng ký tài khoản để dàng, nhanh chóng, nhưng đảm bảo mỗi người một tài khoản, để tránh các vấn đề về đồng thuận giả. Các cổng đăng nhập sử dụng dịch vụ công của Việt Nam đáp ứng yêu cầu của đề xuất này và có thể được sử dụng để đăng nhập vào tham gia biên soạn Bách khoa Toàn thư Việt Nam.

Với các đề xuất trên, Bách khoa Toàn thư Việt Nam hoạt động có nhiều điểm tương đồng với Wikipedia. Khác biệt ở lựa chọn ưu tiên kiểm soát chất lượng nội dung chặt chẽ hơn, và giảm độ mở cho sự tham gia của các thành viên. Cộng đồng người đóng góp và số lượng mục từ ở Bách khoa Toàn thư Việt Nam sẽ nhỏ hơn Wikipedia, tuy nhiên kỳ vọng sẽ không rơi vào ngưỡng gây ra suy thoái trong dài hạn. Lý do là Bách khoa Toàn thư Việt Nam sẽ song hành cùng Wikipedia và các dự án xây dựng nội dung bách khoa toàn thư mở khác, và tận dụng được sức mạnh của nhau và cộng hưởng cho hoạt động của nhau.

Khi Wikipedia càng có nhiều nội dung và cộng đồng phát triển, Bách khoa Toàn thư Việt Nam càng có nhiều nguyên liệu để sử dụng và có một lượng người đóng góp từ Wikipedia sang tham gia để tập trung vào hoạt động mà đội ngũ biên soạn tại Bách khoa Toàn thư Việt Nam làm tốt nhất là nâng cấp, hoàn thiện thành nội dung chất lượng cao. Ngược lại khi Bách khoa Toàn thư Việt Nam càng có nhiều nội dung chất lượng thì Wikipedia càng có nhiều nguồn tham khảo và sử dụng.

Để đảm bảo sự phát triển bền vững, có thể thực hiện thêm:

Đề xuất 9. Đưa hoạt động xây dựng nội dung Bách khoa Toàn thư Việt Nam vào các đại học và cơ sở nghiên cứu, trong đó việc tham gia xây dựng Bách khoa Toàn thư Việt Nam được coi tương đương với việc viết sách giáo khoa, và được tính thành tích, ví dụ như trong bổ nhiệm Phó Giáo sư, Giáo sư quy đổi tương đương với tính thành tích viết sách tham khảo. Đề xuất này học tập hệ thống thưởng phạt của Baidu Baike, kích thích người tham gia thông qua lợi ích.

Đề xuất 10. Mở rộng quảng bá và quan hệ cộng đồng. Thu hút sự ủng hộ của các giáo sư đầu ngành, như giáo sư Ngô Bảo Châu trong ngành toán. Tận dụng các kênh truyền thông

chính thức như VTV, VOV. Tạo mạng lưới “đại sứ” tại các trường đại học theo kinh nghiệm của Baidu Baike.

Đề xuất 11. Giao lưu và hợp tác chính thức với Wikipedia và các dự án cộng đồng khác. Số hóa và đưa lên nền tảng Internet các kho tư liệu lưu trữ của Việt Nam cho cộng đồng truy cập tự do để làm nguồn tham khảo. Hợp tác với các quốc gia trên thế giới để nhận được ủng hộ về nguồn tư liệu đưa vào. Hợp tác với Google và các máy tìm kiếm (như Baidu) để được hỗ trợ hiển thị nội dung trong tìm kiếm.

Tham khảo

- [1] Trang web <https://www.alexacom/topsites> , truy cập ngày 15 tháng 11 năm 2020 (bản lưu trữ có tại <https://web.archive.org/web/20200416015659/https://www.alexacom/topsites>)
- [2] Thống kê của chính Wikipedia, phiên bản tiếng Anh, tại <https://en.wikipedia.org/wiki/Special:Statistics>, truy cập ngày 15 tháng 11 năm 2020
- [3] Thống kê của Quỹ Wikimedia, về người đóng góp, tại https://stats.wikimedia.org/#/en.wikipedia.org/contributing/editors/normal%7Cline%7Call%7Cactivity_level~5..24-edits*25..99-edits*100..-edits%7Cmonthly , truy cập ngày 15 tháng 11 năm 2020
- [4] Jane Zhang, 20 tháng 11 năm 2019, *How Baidu built an encyclopedia with 16 times more Chinese entries than Wikipedia*, South China Morning Post, <https://www.scmp.com/tech/big-tech/article/3038402/how-baidu-baike-has-faced-against-wikipedia-build-worlds-largest> , truy cập ngày 15 tháng 11 năm 2020
- [5] Thông cáo báo chí của Quỹ Wikimedia, ngày 17 tháng 5 năm 2019, liên quan đến việc Trung Quốc cấm Wikipedia <https://wikimediafoundation.org/news/2019/05/17/wikimedia-foundation-urges-chinese-authorities-to-lift-block-of-wikipedia-in-china/> , truy cập ngày 15 tháng 11 năm 2020
- [6] Giles J., 2005, *Internet encyclopaedias go head to head*, Nature 438, 900–901. <https://doi.org/10.1038/438900a>
- [7] Greenstein Shane và Feng Zhu, 2012, *Is Wikipedia Biased?*, American Economic Review, 102 (3): 343-48. <https://doi.org/10.1257/aer.102.3.343>
- [8] Kräenbring và các tác giả khác, 24 tháng 9 năm 2014, *Accuracy and Completeness of Drug Information in Wikipedia: A Comparison with Standard Textbooks of Pharmacology*, PLOS ONE. 9 (9): e106930. Bibcode:2014PLoSO...9j6930K. doi:10.1371/journal.pone.0106930. PMC 4174509. PMID 25250889
- [9] Hwang và các tác giả khác, 26 tháng 6 năm 2014. *Drug Safety in the Digital Age*. New England Journal of Medicine. 370 (26): 2460–2462. doi:10.1056/NEJMp1401767. PMID 24963564.
- [10] Reavley và các tác giả khác, 2011. *Quality of information sources about mental disorders: A comparison of Wikipedia with centrally controlled web and printed sources*, Psychological Medicine. 42 (8): 1753–1762. doi:10.1017/S003329171100287X. hdl:11343/59260. PMID 22166182.

- [11] Srijan và các tác giả khác, 2016, *Disinformation on the Web: Impact, Characteristics, and Detection of Wikipedia Hoaxes*. WWW '16: Proceedings of the 25th International Conference on World Wide Web. 10.1145/2872427.2883085.
- [12] Marcus Messner & Marcia W. DiStaso, 2013, *Wikipedia versus Encyclopedia Britannica: A Longitudinal Analysis to Identify the Impact of Social Media on the Standards of Knowledge*, Mass Communication and Society, 16:4, 465-486, DOI: 10.1080/15205436.2012.732649
- [13] Rector, Lucy, 2008, *Comparison of Wikipedia and other encyclopedias for accuracy, breadth, and depth in historical articles*. Reference Services Review. 36. 7-22. 10.1108/00907320810851998.
- [14] Sorin A Matei và Brian C Britt, 2017, *Structural differentiation in social media : adhocracy, entropy, and the "1 % effect"*, Springer International Publishing, ISBN 9783319877914
- [15] Các quyết định của Ủy ban Citizendium <https://en.citizendium.org/wiki/CZ:Council#2013> , truy cập ngày 15 tháng 11 năm 2020
- [16] Số liệu theo statista.com truy cập ngày 15 tháng 11 năm 2020 <https://www.statista.com/statistics/253340/market-share-of-search-engines-in-china-pageviews/>
- [17] Số liệu công bố tại trang web <https://baike.baidu.com/> truy cập ngày 15 tháng 11 năm 2020
- [18] Số liệu tại trang thống kê của Wikipedia tiếng Trung <https://zh.wikipedia.org/wiki/Special:%E7%BB%9F%E8%AE%A1> truy cập ngày 15 tháng 11 năm 2020
- [19] Torres, Nicole, 2 tháng 6 năm 2016. *Why Do So Few Women Edit Wikipedia?*. Harvard Business Review. ISSN 0017-8012
- [20] Thỏa thuận sử dụng giữa Baidu Baike và người dùng, tại http://help.baidu.com/question?prod_en=baike&class=89&id=1637 truy cập ngày 15 tháng 11 năm 2020
- [21] Quy định điểm thưởng phạt tại Baidu Baike, truy cập ngày 15 tháng 11 năm 2020 <https://baike.baidu.com/item/%E7%99%BE%E5%BA%A6%E7%99%BE%E7%A7%91%EF%BC%9A%E7%A7%AF%E5%88%86%E4%BD%93%E7%B3%BB>
- [22] Tiêu chuẩn chấp nhận mục từ tại Baidu Baike, truy cập ngày 15 tháng 11 năm 2020 , http://help.baidu.com/question?prod_id=10&class=89&id=1635